שלבים בהתפתחות קבוצה

מקנזי וליווסלי (1983)

שלב 1: היכרות ראשונית

מטרת העל : לפתור את הקושי בהיכרות הראשונית ולהבטיח את היווצרותה של הזהות הקבוצתית הבסיסית.

-הכרה בכך שיש דמיון בין חברי הקבוצה אשר בא לידי ביטוי בניסיון חיים, חוויות ודפוסים אישיותיים.

-בשלב זה, לקבוצה אין מספיק כוח פנימי בכדי לשרוד מאבקים וקונפליקטים בין חבריה.

-תחושת האוניברסליות מעודדת את הפוקוס סביב הקבוצה ומהווה את ה"דבק" אשר מחבר בין חבריה.

-ברגע שכל אחד מחברי הקבוצה הביא את עצמו לידי גילוי עצמי ברמה כזו או אחרת, הקבוצה מוכנה להתקדם לשלב הבא.

שלב 2: דיפרנציאציה (בידול)

מטרת העל : הכרה בקיומו של שוני בין חברי הקבוצה.

-האמצעי להגשמת מטרת העל הוא מתן פוקוס לגבולות הקיימים בין חברי הקבוצה.

-הקבוצה עוברת מאזור הנוחות אשר נוצר בשלב הראשון ומתקדמת לכיוון מעט יותר מאיים וקונפליקטואלי.

-התחושה הדומיננטית היא של חוסר סדר ואי שביעות רצון, אשר עלולה להוביל לחרדה מהתפרקות הקבוצה.

- ההתגבשות אשר נוצרה בשלב הראשון מגנה על הקבוצה מידי פירוק.

-השלב השני מגיע לתומו כאשר חברי הקבוצה מסוגלים לקבל את השוני בין חבריה.

שלב 3: אינדיבידואציה (עצמאות)

מטרת העל : המשך העמקה בהבדלים בין חברי הקבוצה וחלוקה טבעית לתפקידים.

-שלב ביניים בין השלב השני לרביעי

-שלב שבו חברי הקבוצה לא נרתעים מהשוני ביניהם וממשיכים לשתף בתהליכים מנטליים מורכבים אותם הם חווים.

-השלב השלישי מסתיים כאשר כלל חברי הקבוצה הציגו פתיחות ודנו בנושאים עמוקים מעולמם הפנימי.

שלב 4: אינטימיות

מטרת העל : לחוות אינטימיות ולחקור קשרים קרובים בין חברי הקבוצה

-בשלב זה חברי הקבוצה כבר נחשפו למידע רב אודות האחר, ובידם האפשרות להבין את המורכבות של עצמם ושל אחרים.

-השאיפה היא שחברי הקבוצה ינועו לכיוון שיח על ה 'כאן ועכשיו' ולא יתכנסו ויתבודדו.

-בשלב זה נוצרות חברויות משמעותיות ומורכבות בתוך הקבוצה. בהתחלה יהיו יותר אגוצנטריות אך לרוב יתאזנו.

- המעבר לשלב הבא בהתפתחות הקבוצה לרוב מלווה בהבנה שבכדי שמערכות יחסים עמוקות יתפתחו, על חברי הקבוצה לפתח תחושת אחריות בין-אישית.

שלב 5: הדדיות

מטרת העל : לפתח תחושה של אחריות הדדית בין חברי הקבוצה ולחקור את המשמעות של קרבה.

-בשלב הנוכחי חברי הקבוצה מפתחים הבנה והערכה אודות הייחודיות של פרטי הקבוצה השונים.

- קיים מתח מסוים בשלב מזה הנובע מהפער בין מערכות יחסים המבוססות על תלות או ניצול, לבין מערכות יחסים מאוזנות יותר.

- החשש העיקרי בשלב זה הוא מניצול או מנטישה על ידי האחר, מה שעלול להציף קונפליקטים בין חברי הקבוצה סביב סוגיות של ביטחון, קרבה והדדיות.

שלב אחרון:סיום

מטרת העל : לסיים ולהתנתק מהקבוצה בתחושות חיוביות של למידה וצמיחה.

- על חברי הקבוצה ומנהיגיה להתמודד עם סיומה של המערכת החברתית "המלאכותית" בה הם לקחו חלק.

-כותבי המאמר הדגישו במפורש שמדובר בשלב נפרד מחמשת השלבים הנפרדים, משום שהוא עלול להתרחש בכל אחד משלביה השונים של הקבוצה. קבוצות עלולות לא לצלוח באופן מיטיב את אחד השלבים בהתפתחות, והסיום עלול להגיע מוקדם מהרגיל.

- הסיום מתרחש באופן אידיאלי כאשר חברי הקבוצה מצליחים להתנתק מהקבוצה כגוף שלם, ולסקור יחדיו את התהליכים השונים שהקבוצה ופריטיה עברו.

- התחושה הטבעית בקרב היחיד בעת הגעת הקבוצה לסיומה, היא של הפרדות ולעיתים אובדן.

-אופי סיומה של קבוצה מושפע ממספר גורמים, ביניהם מאפייניהם של חברי הקבוצה ויכולתו של המנחה להתוות את התהליך.

נקודות למחשבה...

- באיזה שלב הקומונות שלנו נמצאות?
- אילו מאפיינים של השלבים אנחנו רואים.ות מתבטאים בקומונות?
- האם אפשר לחזור אחורה בין השלבים?
- האם יש לנו כמנחים.ות יכולת לקדם מעבר בין השלבים?

יש לזכור שלמרות שהמודל מחולק לשלבים מאוד ברורים, התפתחותה של קבוצה נעה על רצף ולעיתים הגבולות בין השלבים אינם ברורים כפי שפורטו במאמר. שנית, אף על פי שמדובר במודל התפתחותי שמתאר תנועה לכיוון אחד – קדימה, אין זה בהכרח אומר שקבוצה לא יכולה לחזור אחורה לשלבים מוקדמים על מנת לעסוק בקונפליקטים לא פתורים ובמשימות שטרם הושלמו.

